

บทที่ 2

ความหมายและท่าทีต่อความตายในโลกตะวันตก

ความตายเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งในชีวิตมนุษย์ ที่ทำให้ชีวิตมนุษย์สิ้นสุดการดำรงชีวิตอยู่อย่างสิ้นเชิง ไม่อาจหวนกลับมามีลมหายใจเคลื่อนไหวด้วยความรู้สึกนึกคิดใดๆ ได้อีก ความตายพรากทุกสิ่งทุกอย่างไปจากชีวิตที่เคยมีเคยเป็น และไม่มีใครเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับความตายมาก่อน ซึ่งต่างจากประสบการณ์อื่นๆ ในชีวิตจริงที่เมื่อเกิดกับผู้ใดแล้ว คนๆ นั้นไม่สามารถนำมาเล่าสู่กันฟังได้อีก ในความรู้สึกนึกคิดของคนโดยทั่วไป ความตายเปรียบเสมือนดินแดนที่ห่างไกลออกไปจากชีวิตมนุษย์ที่เป็นอยู่ ก่อให้เกิดความหวาดวิตก กังวล กลัว หากต้องเผชิญกับความตาย ทั้งที่ตามความเป็นจริงแล้ว ความตายและชีวิตนั้นอยู่ใกล้ชิดกันมาก ความตายจะเกิดขึ้นกับเราเมื่อใดก็ได้ ความตายจึงเป็นปัญหาสำหรับมนุษย์ที่จะต้องนำมาขบคิดเกี่ยวกับความหมายของความตาย เพื่อให้เกิดพลังและกำลังใจในการต่อสู้และสร้างสรรค์ชีวิต ให้มีความหมายและมีคุณค่ามากที่สุด

ปรัชญาตะวันตกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้เพียรพยายามศึกษาและอธิบายความหมายของความตายออกเป็นสองลักษณะใหญ่ๆ คือ

2.1 ความหมายและท่าทีต่อความตายแบบจิตนิยม

2.2 ความหมายและท่าทีต่อความตายแบบสสารนิยม

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการอธิบายความหมายของความตายอย่างกระจ่างชัดของทั้งสองลักษณะดังกล่าว จึงจำเป็นต้องกล่าวถึงประเด็นความหมายบางประการเกี่ยวกับชีวิต ตามทัศนะของทั้งสองแนวคิดนี้ เพราะการอธิบายความหมายของความตาย ย่อมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทัศนะของมนุษย์ที่มีต่อชีวิตเพราะประสบการณ์และความเชื่อตลอดถึงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ย่อมสอดคล้องกับทัศนะที่มนุษย์มองความตาย ในฐานะที่ความตายเป็นความจริงประการหนึ่งในชีวิตที่มีใช้การคาดเดาเอาเอง ซึ่งแต่ละคนอาจมีทัศนะต่อความหมายของความตาย เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่มีต่อโลก และชีวิตของแต่ละคน ปรัชญาตะวันตกมองภาพลักษณ์ของชีวิตมนุษย์ออกเป็นสามลักษณะกว้างๆ คือ ความหมายของชีวิต (Meaning) จุดมุ่งหมายของชีวิต (Purpose) และคุณค่าของชีวิต (Value) ดังจะได้เสนอวิธีการอธิบายแบบจิตนิยมและสสารนิยมเป็นลำดับคือ

2.1 ความหมายและท่าทีต่อความตายแบบจิตนิยม

ความหมายของความตายแบบจิตนิยม นับว่ามีบทบาทสำคัญที่พยายามอธิบาย ปรัชญาการณของโลกและชีวิต ผ่านปรัชญาการณแห่งความตายเพื่อมนุษย์จะได้เผชิญกับความจริงโดยไม่ต้องสะพึงกลัวต่อความตาย ทั้งนี้เพราะจิตนิยมเห็นว่า ชีวิตคือการเคลื่อนตัวของจิต ซึ่งมีตัวตนมาแต่เดิมแต่ถูกคุมขังไว้ด้วยร่างกายปรัชญาการณทั้งหลายในโลกคือการสำแดงตัวของจิตซึ่งสามารถรู้ได้สถานะของมนุษย์ที่ดำรงอยู่ชั่วขณะเวลาแล้วก็ต้องตายไปนั้น จิตนิยมมองว่าเป็นเพียงการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่แท้จริงเพื่อให้เกิดสิ่งสมบูรณ์อันสาระที่แท้จริงของชีวิต จากการอธิบายความหมายของความตายแบบจิตนิยม ดังประเด็นต่อไปนี้

- 2.1.1. องค์ประกอบของชีวิต
- 2.1.2. ธรรมชาติของชีวิต
- 2.1.3. สาระที่แท้จริงของชีวิต
- 2.1.4. มนุษย์และวิญญาณอมตะ
- 2.1.5 ความหมายของความตาย
- 2.1.6 ท่าทีต่อความตายแบบจิตนิยม

2.1.1. องค์ประกอบของชีวิต

ทัศนะของจิตนิยมเมื่อพิจารณาดูก่อนหีนกอนหนึ่งแล้วเปรียบเทียบกับคนๆ หนึ่ง ความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับกอนหีนนั้น ถ้านำกอนหีนนั้นมาแยกส่วนประกอบย่อยลงไปเรื่อยๆ เราจะพบว่าในที่สุด กอนหีนนั้นประกอบด้วย ธาตุต่างๆ หลายชนิด และธาตุต่างๆ เหล่านี้ เมื่อแยกลงไปอีกเราก็จะได้อนุภาคเล็กๆ เช่น โปรตรอน อิเล็กตรอน และอื่นๆ ต่อไป ลองวิเคราะห์ร่างกายของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเนื้อ หนัง ปอด หัวใจ ตลอดจนมันสมอง เราจะเห็นว่าในที่สุดสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ก็จะสลายตัวได้เป็นธาตุต่างๆ เหมือนกับธาตุที่เป็นส่วนประกอบของกอนหีนนั้น และวัตถุอื่นๆ ที่มีในโลก

มนุษย์และกอนหีนจึงเหมือนกันในแง่ที่ว่าร่างกายของมนุษย์กับเนื้อแท้ของกอนหีนประกอบขึ้นจากหน่วยย่อย หรืออนุภาคเล็กๆ เหมือนกันทั้งร่างกายมนุษย์และกอนหีนต่างก็อยู่ภายใต้

กฎเกณฑ์ทางฟิสิกส์และเคมีอันเดียวกันทั้งคู่ ถ้าทุบหรือผ่าก็จะแตกเป็นเสี่ยง⁴ แต่กระนั้นมนุษย์ก็ต่างจากก้อนหิน ก้อนหินก้อนหนึ่งจะเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรนั้นมันมิได้เป็นผู้เริ่มเอง หากแต่เกิดจากแรงภายนอกที่มากระทำต่อมัน มันไม่สามารถริเริ่มหรือเคลื่อนไหวด้วยตัวเอง แต่มนุษย์เราไม่ใช่ออย่างนั้น เรามีความคิด ความรู้สึก ความอยาก ความต้องการ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวการริเริ่มทำให้ร่างกายของเราเคลื่อนไหวไปตามความต้องการของเรา เมื่อเราต้องการอะไร เราก็บังคับหรือกำหนดร่างกายของเราให้ทำตามที่เราประสงค์ มิใช่สิ่งภายนอกเท่านั้น ที่มีบทบาทกำหนดวิถีของเรา ตามความคิดของจิตนิยม ที่คนเป็นเช่นนี้ได้ แต่ก้อนหินไม่เป็นก็เพราะว่าคนเรานั้นมีสิ่งๆหนึ่งที่ก้อนหินไม่มีสิ่งนี้เรียกว่าจิต (Mind) หรือวิญญาณ (Soul) ซึ่งมีใจวัตถุหรือสสาร⁵ กล่าวคือมันจะต้องไม่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายเพราะมันเป็นสิ่งที่บังคับร่างกายให้เคลื่อนไหวไปตามประสงค์ เป็นความเป็นจริงอีกอันหนึ่งของชีวิตมนุษย์นอกเหนือไปจากร่างกายมันเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีชีวิตและแตกต่างจากก้อนหินซึ่งใช้ชีวิต ถ้ามนุษย์ไม่มีสิ่งนี้เสียแล้ว หรือถ้าจิตเป็นเพียงส่วนหนึ่งของร่างกาย (ซึ่งเป็นสสาร) เสียแล้ว มนุษย์ก็คงเหมือนก้อนหิน คือไม่สามารถจะริเริ่มหรือมีบทบาทในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นกับตนได้

ข้อเท็จจริงที่ปรากฏคือมนุษย์ริเริ่มได้ มิใช่เพียงแต่รับแรงผลักดันจากภายนอกอย่างเดียวเพลโต (Plato; 427-347 B.C.) ศิษย์เอกของโสกราตีส (Socrates) ถือว่าจิตเป็นผู้ใช้ร่างกายให้ดำเนินไปตามเจตจำนงของมัน ร่างกายเป็นสิ่งถูกใช้ จิตเป็นผู้ใช้ ผู้ใช้กับสิ่งที่ถูกใช้ย่อมต่างกันจะเป็นสิ่งเดียวกันไม่ได้ ดังนั้นจิตจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของร่างกาย เพลโตได้บันทึกคำสนทนาระหว่างโสกราตีสกับอัลซิเบียเดส ไว้ดังนี้

.....
 ดังนั้นคนจึงเป็นคนละสิ่งกับร่างกายของเขา
 น่าจะเป็นอย่างนั้น
 ถ้าอย่างนั้นคนคืออะไร
 ผมไม่ทราบ
 คุณต้องทราบ คนคือผู้ใช้ร่างกาย

⁴ วิทย์ วิศทเวทย์. ปรัชญาทั่วไป พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2533), หน้า 46-48.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

ใจ

และผู้ใช้นี้ต้องเป็นวิญญาณ

ต้องเป็น

ต้องเป็นผู้บังคับบัญชาด้วย⁶

ดังนั้นสำหรับเพลโต ร่างกายเป็นฝ่ายรับสนอง หรือเป็นสิ่งที่ถูกใช้ ส่วนจิตหรือวิญญาณเป็นฝ่ายที่ใช้และบังคับบัญชา มนุษย์จึงมีเพียงร่างกายไม่ได้ เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นมนุษย์ก็จะกลายเป็นสิ่งไร้ชีวิต คือริเริ่มทำอะไรไม่ได้ จะเป็นได้ก็แค่เพียงรับแรงจากภายนอกแล้วสะท้อนแรงนั้นออกมาเท่านั้น

จิตนิยมเชื่อว่า “จิต” เป็นตัวการที่ทำให้มนุษย์รู้จักเรียนรู้คิดค้นและมีอารมณ์รู้สึกได้ เมื่อมีติดมือเราเลือดไหล การไหลของเลือดเป็นเรื่องของสรีระ แต่การรู้สึกเจ็บเป็นเรื่องของจิต ตัวการกระทำ การฟัง รับรู้ คิด แล้วเห็นคล้อยตามนั้นมีใช้ร่างกาย แต่เป็นบางอย่างซึ่งเป็นส่วนหนึ่งเท่ากับร่างกาย สิ่งนั้นคือจิตหรือวิญญาณที่ไม่ใช่สมองหรือสสาร “จิตหรือวิญญาณ” แม้จะไม่มีตัวตนให้มองเห็นหรือจับต้องได้ แต่มันต้องเป็น “ของจริง” ในตัวเราเท่ากับที่ร่างกายเป็นของจริง

ความขัดแย้งระหว่างความปรารถนาของร่างกายกับความสำนึกถูกผิดของวิญญาณ ถ้าหากมนุษย์มีเพียงร่างกาย ความขัดแย้งไม่น่าจะเกิดขึ้นได้ แต่กระนั้นความขัดแย้งก็เกิดขึ้นกับทุกคนในบางเวลา เราจึงต้องยอมรับว่าร่างกายมิได้เป็นสิ่งที่หมดจดของชีวิตมนุษย์ หากแต่เป็นจิตซึ่งเป็นอิสระจากร่างกาย⁷

จิตนิยมโดยทั่วไปเชื่อว่า มนุษย์มีองค์ประกอบ 2 อย่างคือ จิตกับกาย และเชื่อว่าจิตสำคัญกว่าเพราะเป็นตัวตนที่แท้จริงของคนเรา ร่างกายนั้นมีการเปลี่ยนแปลง มีเกิดมีดับ ส่วนจิตหรือวิญญาณนั้นเป็นอมตะ

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 58.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

2.1.2 ธรรมชาติของชีวิต

ร่างกายมิใช่กระบวนการที่เกิดจาก การรวมกันทางฟิสิกส์และเคมีที่ซับซ้อน เช่นเครื่องจักรกล มนุษย์ต่างจากเครื่องจักรกลทั้งหลายซึ่งไม่มีชีวิต มนุษย์มีพลังชีวิต และแรงพิเศษซึ่งแตกต่างจากเครื่องจักรกลทั้งหลาย

อริสโตเติล (Aristotle, 384-322 B.C.) ถือว่าวิญญาณเป็นหลักสำคัญยิ่งของชีวิต พืชมีวิญญาณที่ช่วยให้งอกงามขึ้น สัตว์มีวิญญาณที่ช่วยให้เติบโตและมีความรู้สึก และมนุษย์มีวิญญาณที่ช่วยให้เติบโต มีความรู้สึกนึกคิดและมีเหตุผลท่านถือว่าวิญญาณเป็นแดนเกิดแห่งชีวิต⁸ ปรัชญาการณของชีวิต ไม่อาจอธิบายโดยอาศัยกฎทางจักรยนต์ต่างๆ เพราะมันเป็นกระบวนการซับซ้อนยิ่งกว่าจักรยนต์ ซึ่งถือว่าชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยแรงฟิสิกส์และเคมีเท่านั้น

เพลโตมีทัศนะที่เรียกว่า ทวินิยม (Dualism) กล่าวคือ ธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีสองส่วนคือ จิตกับกาย จิตทำหน้าที่ 3 ภาค หมายความว่าร่างกายมีนาย 3 คน คนไหนแข็งแรงกว่าร่างกายก็ทำตามคำสั่งของนายคนนั้น คือส่วนที่เป็นภาคตัณหา (Appetitive Part) ภาคน้ำใจ (Spiritual Part) และภาคปัญญา (Intellectual Part) คนๆ หนึ่งจะมีนิสัยอย่างไร มีบุคลิกภาพอย่างไร ก็แล้วแต่ว่าจิตภาคไหนของคนนั้นมีอำนาจสูงสุด

ทั้งตัณหา น้ำใจ และปัญญาเป็นองค์ประกอบที่ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ ทุกคนมีทั้ง 3 สิ่งนี้ครบถ้วน แต่ด้วยอัตราส่วนต่างกัน ความพอดีของทั้งสามส่วนนี้อยู่ภายใต้ของจิตภาคปัญญา ถ้าจิตภาคปัญญาไม่เป็นใหญ่เสียแล้วความสมดุลก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ ปัญญาเป็นนายท้ายเรือที่จะพานาวาแห่งชีวิตให้ตลอดรอดฝั่งไปได้ เพลโตถือว่าโลกของจิตมีค่าและสำคัญกว่าโลกของวัตถุ ไม่แตกสลายไปพร้อมกับความดับสูญของร่างกาย และไม่กระทบกระเทือนต่อจิต โลกแห่งแบบ (World of idea) เป็นอาหารของจิต เป็นภูมิสำเนาของความดี ความจริง และความงาม สำหรับเพลโตนั้นขั้นของคนมิได้วัดกันที่ฐานะทางเศรษฐกิจหรือฐานะทางสังคม แต่อยู่ที่ฐานะแห่งปัญญา เพราะปัญญาเป็นลักษณะเฉพาะของมนุษย์ซึ่งไม่มีในสัตว์และสิ่งไร้ชีวิตอื่นๆ คนดีคือคนที่บำรุงปัญญาของตนให้เจริญงอกงามเพื่อจะได้เป็นแบบอย่างสิ่งอื่นๆ ที่อยู่ในโลกของวัตถุเป็นตังโศโครกรังแต่จะถ่วงให้มนุษย์ลุ่มสู่ที่ต่ำ จึงควรหลีกเลี่ยงให้ไกลที่สุด โดยยอมรับการมีอยู่ของวิญญาณ (Soul) ว่าเป็นอมตะอยู่เหนือประสาทสัมผัส (the ideal world, transcendental world) อยู่เหนือการเปลี่ยนแปลงใดๆ ไม่

⁸ สิงห์หน คำชาว. ปรัชญา (กรุงเทพ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2519), หน้า 158.

ขึ้นอยู่กับกาลเทศะ (non-temporal) เพราะไม่ตายไปพร้อมกับร่างกาย จึงมีธรรมชาติที่บริสุทธิ์และอิสระ เราสามารถรู้ได้ด้วยปัญญาพิจารณาโดยตรงและเข้าใจได้ด้วยเหตุผล (Intellectual)

นักบุญออกัสติน (St. Augustine, 245-430) แห่งสำนักปีตาจารย์ยุคกลาง ถือว่าจิตคือพระเจ้า พระเจ้าไม่ใช่สสารจึงอยู่เหนือการเปลี่ยนแปลงใดๆ ทั้งสิ้น ทรงเป็นผู้เปี่ยมล้นด้วยพระเมตตา และความดีงามเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่ง ความตายเป็นวิธีเดียวที่จะนำวิญญาณของมนุษย์ให้กลับคืนสู่ดินแดนศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้า การดำรงอยู่ของมนุษย์จะถึงความสมบูรณ์ได้ต้องเริ่มจากความเชื่อและศรัทธาต่อพระเจ้าเป็นเจ้า

เรอเน เดส์คาร์ต (Re'ne' Descartes, 1596-1650) นักปรัชญาของชาวฝรั่งเศสผู้ริเริ่มลัทธิเหตุผลนิยมและเป็นบิดาแห่งปรัชญาสมัยใหม่ เดส์คาร์ตเห็นว่าจิตวิญญาณ ไม่แตกทำลายไปพร้อมร่างกาย เดส์คาร์ตเชื่อว่า คนเราได้รับความรู้เรียกว่าความคิดติดตัว (Innate Idea) มาแต่กำเนิด เป็นความรู้ก่อนประสบการณ์ (Apriori) ซึ่งพระเจ้าเป็นผู้มอบให้ ชีวิตของมนุษย์จะสมบูรณ์ก็ด้วยการคิดด้วยเหตุผล จากการนิรนัย (Deduction) เช่นเดียวกับเพลโต แม้เมื่อตายไปวิญญาณของมนุษย์จะอยู่ในสภาพเหนือกาย ลักษณะการอธิบายแนวเดียวกันนี้เองทั้งสปิโนซาและไลบ์นิซ (Spinoza and Leibniz) ต่างก็เห็นว่ามนุษย์ผู้มีอิสระหมายถึงบุคคลผู้ใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิตปราศจากความกลัว แต่ดำเนินชีวิตให้เกิดความดีงามเพื่อจะได้เป็นหนึ่งในเดียวกับพระเจ้า ดังนั้นจิตของมนุษย์ก็จะไม่ถูกทำลายไปพร้อมกับความตาย ความตายเป็นเพียงการกลับสู่อาณาจักรที่เที่ยงแท้ของพระเจ้า

เฮเกิล (Hegel, 1770-1831) ชาวเยอรมันเจ้าของปรัชญาจิตนิยมสมบูรณ์ (Absolute Idealism) ถือว่าชีวิต จิตหรือวิญญาณ เป็นการปรากฏตัวของเหตุผลสากลในระดับต่างๆ ซึ่งมีพลังที่สามารถพัฒนาและจัดระบบตัวเอง พืชทั้งหลายมีเพียงชีวิต สัตว์ทั้งหลายมีเพียงจิตสำนึก มนุษย์มีวิญญาณที่รู้จักสำนึกและตัดสินใจด้วยตนเอง และจัดระเบียบตัวเอง สสารก็เป็นการปรากฏตัวของตัวการอันเดียวกันแต่มีพลังต่ำที่สุด ดังนั้นสิ่งที่จริงมีเพียงหนึ่งคือสิ่งสมบูรณ์หรือเหตุผลสากล บางทีก็เรียกว่าพระเจ้า กระบวนการจากชีวิตไปสู่ความตายเป็นส่วนหนึ่งแห่งกระบวนการที่ตรงกัน ข้ามกับตัวมันเองเรียกว่า กระบวนการไดอะเล็กติกอล (Dialectical process) เฮเกิล ถือว่าความขัดแย้ง (Contradiction) เป็นรากเหง้าของชีวิต และการเปลี่ยนแปลงทั้งปวง แต่ธรรมชาติไม่หยุดเพียงการขัดแย้งแต่ก้าวไปให้ชนะ และไปให้สูงกว่าคือไปสู่การเกิดเป็นสิ่งใหม่ ซึ่งสามารถรวมสิ่งเก่าที่ขัดกันนั้น

ไว้ด้วยสถานะเดียวกัน ความตายมีความหมายคือการกลับคืนสู่สภาพความเป็นจิตที่สมบูรณ์ในตัวเอง อันเป็นขั้นปลายสุดซึ่งตรงข้ามกับชีวิต⁹

จิตนิยมเชื่อว่า ธรรมชาติของชีวิต มีจิตเป็นผู้นำที่มีอำนาจสูงสุด เรียกว่าเหตุผลซึ่งไม่มีในสัตว์และสิ่งไร้ชีวิต มนุษย์จึงต้องบำรุงปัญญาให้งอกงาม ด้วยการไม่ทำให้ตกต่ำไปตามประสาทรับรู้ เพื่อการกลับไปสู่ภูมิสถานดั้งเดิม

2.1.3 สารัตถะที่แท้จริงของชีวิต

ทั้งเพลโตและอริสโตเติลถือว่าวิญญาณเป็นสารัตถะของชีวิต (Spiritual Substance) ที่ปรากฏตัวออกมาในรูปการคิด การรู้สึก และเจตน์จำนง การรู้สึกและการจงใจเป็นการทำงานระดับต่ำของวิญญาณ¹⁰ ต้องใช้เหตุผลหรือปัญญาเท่านั้น จึงจัดเป็นส่วนอมตะของวิญญาณเพราะไม่ขึ้นอยู่กับร่างกาย วิญญาณของมนุษย์เกิดจากวิญญาณโลก จึงมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับโลก โลกแห่งมโนคติ (World of Idea) เป็นจุดหมายของวิญญาณ วิญญาณมีกัมมันตภาพในตัวเอง ทั้งเป็นตัวเหตุให้ทุกสิ่งเคลื่อนไหว เพราะเป็นตัวเหตุ วิญญาณจึงไม่ถูกสร้าง เพราะไม่ถูกสร้างวิญญาณจึงไม่ถูกทำลาย วิญญาณมาก่อนร่างกาย ร่างกายจึงเป็นเพียงพาหนะของวิญญาณ ร่างกายต้องอาศัยวิญญาณคอยควบคุม จุดหมายของวิญญาณคือสวรรค์ หรือโลกแห่งมโนคติ หรือโลกแห่งแบบ (Form) เนื่องจากเพลโตเชื่อว่าโลกมีอยู่ 2 โลก คือโลกแห่งความคิดกับโลกแห่งเงา เรียกว่าความคิดแบบทวินิยม (Dualism) การที่มนุษย์เกิดมาต้องตาย เพราะชีวิตในขณะนี้อยู่ในโลกแห่งเงา ไม่ใช่สิ่งจริงแท้เป็นเพียงเงา หรือการถ่ายแบบความคิดอันเป็นแบบนิรันดร์ของมนุษย์ โลกแห่งความคิดหรือมโนคติเป็นโลกชั้นสูงพิเศษที่เข้าใจด้วยเหตุผล คิดด้วยเหตุผลทำให้มนุษย์เป็นอมตะ เพราะวิญญาณที่รู้เหตุผลเป็นอมตะ มนุษย์มาจากสวรรค์ จึงปรารถนาสวรรค์และมุ่งสู่สวรรค์ หรือโลกแห่งมโนคติ ซึ่งถือเป็นจุดหมายปลายทางของวิญญาณ¹¹

เดส์คาร์ต สนับสนุนแนวคิดแบบทวินิยมของเพลโต โดยถือว่าวิญญาณเป็นเนื้อแท้ของชีวิต มีคุณสมบัติพิเศษคือ คิดและรู้สึก ลำนำที่เรียกว่าพินาน (Intuition) ถ้าปราศจากความรู้สึกนึกคิด

⁹ Choron, Jacques. *Death and Western Thought* (New York, Collin Books, 1963), p.151

¹⁰ สิงห์ทน คำขาว. *ปรัชญา* (กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2519), หน้า 182.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 184.

วิญญาณก็ไม่มี หากไม่มีวิญญาณ ความรู้สึกสำนึกก็ไม่มีแต่วิญญาณมิใช่สิ่งเดียวกันกับความรู้สึกนึกคิด

จิตนิยมเชื่อว่า วิธีการที่จะทำให้มนุษย์เข้าถึงธรรมชาติแท้จริงซึ่งเป็นสาระสำคัญของชีวิต คือ ศึกษาให้รู้สัจธรรมด้วยปัญญาบริสุทธิ์เท่านั้น แม้ว่ามนุษย์จะต้องตายแต่วิญญาณก็ยังรักษาความบริสุทธิ์ที่สมบูรณ์ไว้ได้

2.1.4 ชีวิตและวิญญาณอมตะ

ชีวิตมนุษย์อุบัติขึ้นมาในโลกแห่งปรากฏการณ์ ในช่วงเวลาหนึ่งต้องเผชิญกับสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติทั้งความสุขและความทุกข์ และการเปลี่ยนแปลงเรื่อยไป ที่สุดท้ายหนีไม่พ้นความตาย เหล่านี้เป็นปัญหาหนึ่งที่นักปรัชญาพยายามแสวงหาคำตอบสุดท้ายที่จริง เพื่อที่มนุษย์จะได้มีกำลังใจในการดำรงชีวิตอยู่ต่อไปอย่างมีความหวังและสร้างสรรค์ชีวิตให้มีคุณค่าต่อไปในอนาคตคือชีวิตที่เป็นอมตะ

อมตภาพมาจากทฤษฎีว่าด้วยความรู้ของเพลโตเกี่ยวกับ“การหวนระลึก” (Reminiscence) มนุษย์มีความคิดติดตัวมาแต่เกิด ก่อนที่จะถือกำเนิดมาเป็นความคิดที่อยู่เหนือโลก มีการหวนระลึกถึงหรือความระลึกความคิดได้อย่างลางๆ เมื่อกำเนิดแล้ว วิญญาณจะผ่านไปสู่โลกแห่งความคิด หลังจากตายแล้วไปรวมกับความคิดซึ่งเป็นนิรันดร์ วิญญาณต้องการจะออกจากร่างกาย ทั้งออกจากเครื่องผูกพันชักกลับ ไปรวมกับความคิดนิรันดร์

เหตุผลทางอภิปรัชญาเพื่อแสดงถึงอมตภาพของวิญญาณคือ

1. อมตภาพของวิญญาณมาจากวิญญาณเชิงเดี่ยว แบ่งแยกต่อไปอีกไม่ได้จึงเป็นอมตะ
2. อมตภาพของวิญญาณมาจากความดีของผู้สร้างคือพระเจ้า จึงบันดาลไม่ให้วิญญาณแตกดับ ทั้งมิให้สิ้นผลกรรมของตัวเอง
3. วิญญาณเป็นหลักของชีวิตเหตุผลเป็นแก่นแท้ของวิญญาณ อมตภาพเป็นสิทธิพิเศษของเหตุผล เป็นทิพยธาตุที่ไม่เสื่อมสลาย

5. อมตภาพมาจากอัตตาที่มีอยู่ก่อน อัตตามีอยู่ก่อนร่างกาย ฉะนั้นจะต้องยังคงอยู่หลังจากตายไปแล้ว ถึงแม้กายจะแตกดับวิญญาณก็มิได้รับความกระทบกระเทือน¹²

ความตายเป็นเพียงการเปลี่ยนรูปพลังงาน เมื่อตายร่างกายจะแปรสภาพออกเป็นธาตุต่างๆ ทั้งพลังชีวิตของร่างกายก็จะแยกออกไป พลังชีวิตจะไม่สูญหายไปไหน จิตหรือวิญญาณก็ไม่ต้องอาศัยสสาร วิญญาณก็อาจคงอยู่ หลังจากตายไปแล้ววิญญาณไม่ได้รับความกระทบกระเทือน เพราะการแตกดับของร่างกาย ตรงกันข้ามถ้าภูมิจิตใช้ได้ด้วยพลังงานทางกายและพลังงานทางจิต พลังงานทางจิตจะไม่สูญสลายไปไหน หลังจากตายก็อาจคงสภาพอยู่อย่างใดอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับพลังงานทางกาย

เฮเกิล (Hegel) ถือว่าวิญญาณเป็นอมตะ แต่ไม่สามารถทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์โดยอาศัยร่างกายที่ถูกจำกัดในโลกนี้ ด้วยเหตุผลนี้วิญญาณจึงยังคงอยู่หลังจากตายและจะทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ในโลกหน้า

คานท์ (Kant; 1724-1804) ถือว่าอมตภาพของวิญญาณเป็นหลักจริยธรรม จริยธรรมหมายถึงการเอาชนะความขัดแย้งระหว่างความอยากกับหน้าที่ ชีวิตที่ถูกจำกัดจะเอาชนะความขัดแย้งให้หมดไปไม่ได้ ฉะนั้นจะต้องมีชีวิตในอนาคตสืบต่อชีวิตในปัจจุบันเพื่อที่วามมนุษย์จะสามารถเอาชนะความขัดแย้งให้หมดไปและแปรสภาพเป็นสิ่งที่มิมีเหตุผลอย่างสมบูรณ์

การมีชีวิตสำหรับมนุษย์ไม่สามารถจะรู้แจ้งจุดประสงค์ในชีวิต ชีวิตนี้จึงเป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิตในอนาคต ความตายมิใช่การสิ้นสุดของชีวิตเพราะความสามารถทางสติ ปัญญา สุนทรียศาสตร์และจริยธรรมของมนุษย์เราไม่ถูกจำกัด จะทำให้มันเป็นความจริงขึ้นในชีวิตนี้ไม่ได้ ค่าที่มนุษย์เราได้รับในชีวิตนี้จะถูกเก็บรักษาไว้เป็นระเบียบทางจริยธรรม จะไม่สูญหายไปไหน

จิตนิยมเชื่อว่า ชีวิตในโลกนี้จะสมบูรณ์ไม่ได้เพราะจิตยังถูกคุมขังไว้ด้วยร่างกาย เป็นวัตถุที่เป็นมายา ดังนั้นชีวิตที่แท้คือการเตรียมตัวไปสู่โลกหน้า ซึ่งพระเจ้าจะไถ่บาปของเราให้มีชีวิตที่บริสุทธิ์ดังเดิม

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 201.

5. ความหมายของความตาย

เมื่อวิเคราะห์จากบทสรุปจากองค์ประกอบของชีวิตคือ กายและจิต โดยมีวิญญาณเท่านั้นทำหน้าที่เป็นตัวตนที่แท้จริงของมนุษย์ เพราะมีธรรมชาติที่ไม่ตาย อยู่เหนือการเปลี่ยนแปลงทั้งปวง ความหมายของชีวิตอยู่ที่การแสวงหาความจริงที่เป็นสัจธรรมเท่านั้น ความตายจึงมีจุดหมายเพื่อนำมนุษย์ไปสู่โลกหน้าที่สมบูรณ์ เปรียบเสมือนประตูลูกวิญญาณไปสู่อีกสถานะหนึ่ง นัยของความตายคือการลงโทษให้มนุษย์ผู้มีบาปให้สำนึกถึงความตาย ด้วยความหวังว่าเมื่อความตายเกิดกับคนแล้ว มนุษย์มีความหวังว่าตนจะได้พบสิ่งที่ประเสริฐปราศจากความทุกข์ ความผิดหวัง ความเจ็บปวด

กล่าวโดยสรุป จิตนิยมเชื่อว่า ความตายแสดงให้เห็นว่าโลกแห่งปรากฏการณ์ (Apperance) ไม่มีแก่นสาร เพราะไม่พ้นไปจากความตาย ความตายจึงมีความหมายเพื่อยืนยันความมีอยู่ของโลกหน้าและชีวิตอมตะ

สรุปความหมายของความตายตามแบบจิตนิยม

1. ความตายคือการที่วิญญาณหรือจิต (Soul หรือ Mind) ของมนุษย์ได้หลุดพ้นจากเครื่อง พันธ์นาการคือร่างกาย
2. ความตายคือการเปลี่ยนแปลงจากสถานะหนึ่งไปสู่อีกสถานะหนึ่งของจิตวิญญาณ

2.1.6 ท่าทีต่อความตายแบบจิตนิยม

การอธิบายความของความตายแบบจิตนิยม ซึ่งให้เห็นว่าจิตนิยมยอมรับความมีอยู่ของโลกหน้าและสาร์ตตะของชีวิตภายหลังความตายเท่านั้น การดำรงชีวิตอยู่คือการเปลี่ยนแปลงเพื่อไปสู่สถานะที่สมบูรณ์กว่าเพื่อก้าวไปสู่อุดมคติที่แท้จริง ขณะยังดำรงอยู่ ชีวิตมิได้มีสาร์ตตะที่แท้จริง ความหมายของความตายคือความจำเป็นและเป็นปรากฏการณ์ที่ต้องเกิดขึ้นเพื่อให้มนุษย์สำนึกถึงความจริงของสาร์ตตะแห่งชีวิต เมื่อมนุษย์พบว่ามีความเป็นจริงที่แน่นอนเป็นสาร์ตตะมาแต่เดิม มนุษย์ควรมีท่าทีต่อความรู้ในความเป็นจริงข้อนี้ อย่างไร

1. ชีวิตของมนุษย์มีแบบหรือธรรมชาติ เนื่องจากสามารถระลึกถึงสิ่งที่มีสถานะสมบูรณ์เป็นภาวีสัย(objective) ที่จะทำให้มนุษย์เข้าถึงธรรมชาติแท้จริงซึ่งเป็นสาร์ตตะของชีวิต การยอมรับเพียงจิตวิญญาณมีสาร์ตตะที่บริสุทธิ์ปราศจากกายวัตถุเท่านั้น เท่ากับยอมรับว่า มนุษย์มีแบบของการเป็นมนุษย์อยู่ก่อน (โลกแห่งอุดมคติ) สปิโนซา มองว่าทั้งความคิดและร่างกายเป็นคุณสมบัติของสิ่งเดียวกัน คือการแสดงออกของพระเจ้า และในเมื่อพระเจ้าไม่สิ้นสุดจึงไม่อาจมีสิ่งใดในจักรวาลใดที่ไม่

ใช้พระเจ้า แสดงว่าสิ่งทั้งหลายในจักรวาลนี้ คือสิ่งสมบูรณ์สูงสุด เพราะพระเจ้าเป็นผู้ที่สมบูรณ์สูงสุด¹³ แม้ว่ามนุษย์จะต้องตาย แต่วิญญาณก็ยังรักษาความบริสุทธิ์ที่สมบูรณ์ไว้ได้ ธรรมชาติของชีวิต มีจิตเป็นผู้นำที่มีอำนาจสูงสุด เรียกว่าเหตุผลซึ่งไม่มีในสัตว์และสิ่งไร้ชีวิต มนุษย์จึงต้องบำรุงปัญญาให้่องงาม ด้วยการไม่ทำให้ตกต่ำไปตามประสาทรับรู้ เพื่อการกลับไปสู่ภูมิณาดั้งเดิม

2. อิศราภาพของมนุษย์ ชีวิตในโลกนี้จะสมบูรณ์ไม่ได้เพราะจิตยังถูกคุมขังไว้ด้วยร่างกาย เป็นวัตถุที่เป็นมาตา ดังนั้นชีวิตที่แท้คือการเตรียมตัวไปสู่โลกหน้า รอคอยการไถ่บาปจากพระเจ้า รอคอยความเมตตาจากพระเจ้า ความหมายของความตายเป็นวิถีทางหนึ่งในการตัดสินคุณค่าของมนุษย์ ความตายจะทำให้มนุษย์สำนึกถึงบาปที่ตนได้ทำไว้ เพื่อที่จะระวังตัวไม่ให้ประมาทไม่กระทำผิดอีกต่อไป และความหมายของความตายยังชี้ให้เห็นว่า ชีวิตขณะยังดำรงอยู่ไม่มีสารัตถะที่แท้จริง สปิโนซา กล่าวว่าสารัตถะคือพระเจ้าเท่านั้น ที่มีอิสรภาพอย่างแท้จริง โดยไม่ขึ้นอยู่กับอะไรเพื่อการมีอยู่หรือการกระทำ และดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ไม่มีที่สิ้นสุด¹⁴

ทุกสิ่งทุกอย่างควรพยายามอย่างที่สุด ที่จะยังไว้ซึ่งแบบอย่างของการเป็นอยู่ของมัน มนุษย์ถูกผูกติดอยู่กับอารมณ์ ความรู้สึกชั่วซึ่งต่อต้านอิสรภาพของมนุษย์ เมื่อใดมนุษย์เข้าใจว่าสารัตถะก็คือพระเจ้า และเป็นสิ่งที่สามารถอยู่ได้โดยอิสระ การเปลี่ยนรูปของสารัตถะ คือ “เสรีภาพ” (freedom) หมายความว่า เคลื่อนไหวได้โดยลำพังตัวเองภายหลังวันพิพากษา

3. คุณค่าของมนุษย์ ด้วยการยอมรับเหตุผลและแบบแผนการดำเนินชีวิตเพื่อนำไปสู่อิสรภาพภายหลังความตายทำให้เห็นว่า มนุษย์จะต้องอยู่ร่วมกันโดยอาศัยกฎและกติกาแบบแผนการดำเนินชีวิตเพื่อบรรลุตามความเชื่อ ความหมายแห่งการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์คือการแสวงหาสัจธรรม และมนุษย์สามารถตัดสินคุณค่าของคนได้ด้วยเหตุผลคือปัญญา ศึกษาให้รู้สัจธรรมด้วยปัญญาบริสุทธิ์เท่านั้น ข้อนี้เฮเกลพิจารณาว่า การหยั่งรู้ การเข้าใจ การให้เหตุผล เกิดจากความคิดและสิ่งเดียวที่สอดคล้องกับความคิดก็คือความจริง ความเป็นจริงย่อมมีลักษณะเหมือนกับจิต ที่จะช่วยให้เรารู้ความจริงในสิ่งต่างๆ ได้ ความคิดและความจริงเป็นสิ่งสอดคล้องกัน ค้านท์ เห็นว่าการสังเคราะห์แบบ *apriori*¹⁵ (critique of pure reason) แสดงถึงความเป็นจริงสากล เขามองเห็นว่า ควรเป็นกฎที่เป็นมาตรฐานแน่นอนตายตัว สามารถใช้ได้ในทุกกาลเวลา ซึ่งกฎนี้ย่อมต้องสัมพันธ์กับสิ่งที่ดีและเป็นสากล ได้

¹³ จูทาทิพย์ อุมะวชิณี.ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่ (กรุงเทพ : อักษรวัฒนา,2526), หน้า 3.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า30-31.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

จากการตระหนักรู้ (intuition) ของมนุษย์ เขาเห็นว่าไม่มีอะไรอาจเรียกว่าดีได้ นอกเสียจากความตั้งใจที่ดี (good will) ซึ่งเกิดจากพันธทางคุณธรรม (moral obligation) และเสียงแห่งหน้าที่ (voice of duty) จะนำคุณค่าของความเป็นมนุษย์และการดำรงชีวิตที่ดีได้เพราะความเป็นจริงคือเหตุผลและเหตุผลคือความเป็นจริง¹⁶

บทสรุปเท่าที่ต่อความตายแบบจิตนิยมทำให้เห็นว่า ความหมายของชีวิตในปัจจุบันไม่มีสารัตถะไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของมนุษย์ ความตายมีอยู่และเป็นปรากฏการณ์เพื่อชี้แนะให้มนุษย์ มองเห็นสารัตถะ(แบบ)หรือสัจธรรมที่แท้จริงของชีวิตเพื่อที่จะไม่ต้องกลัวกับความตายเพราะความหมายของความตายเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงจากสถานะหนึ่งไปสู่อีกสถานะหนึ่งของวิญญูณ ตัวคนที่แท้จริงของมนุษย์ก็คือปัญญาคิดหาเหตุผลโดยตระหนักในภาระหน้าที่ ที่มีต่อโลก

2.2 ความหมายของความตายแบบสสารนิยม

ความหมายของความตายแบบสสารนิยม นับว่ามีบทบาทสำคัญไม่น้อยไปกว่าจิตนิยมที่พยายามอธิบาย ปรากฏการณ์ของโลกและชีวิต ผ่านปรากฏการณ์แห่งความตายเพื่อมนุษย์จะได้เผชิญกับความจริงโดยไม่ต้องสะพึงกลัวต่อความตาย ทั้งนี้เพราะสสารนิยมเห็นว่า ชีวิตคือการเคลื่อนตัวของวัตถุ ซึ่งมีเงื่อนไขอย่างจักรกลจากหน่วยที่เล็กที่สุด ซึ่งสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้สถานะของมนุษย์ที่ดำรงอยู่ ช่วงระยะเวลาแล้วก็ต้องตายไปนั้น สสารนิยมมองว่าเป็นเพียงการสิ้นสุดการเคลื่อนไหวของกลไกทางวัตถุเป็นธรรมชาติที่ต้องเป็นไปของทุกสิ่งในโลกซึ่งมีเงื่อนไขของความขัดแย้งที่ตรงกันข้ามอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่หรือปรากฏการณ์ใหม่ ความสำคัญและคุณค่าของชีวิตอยู่ที่การชลอความตายให้นานเท่านั้น ด้วยการค้นพบความจริงของชีวิตจากขบวนการแห่งปรากฏการณ์ที่เป็นธรรมชาติและสาระแห่งความเป็นจริง การอธิบายความหมายของความตายแบบสสารนิยม ดังประเด็นต่อไปนี้

2.2.1 องค์ประกอบของชีวิต

2.2.2 ธรรมชาติของชีวิต

2.2.3 สารัตถะที่แท้จริงของชีวิต

2.2.4 มนุษย์และระบบจักรวาล

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11. (what is real is rational, and what is rational is real.)

2.2.5 ความหมายของความตาย

2.2.6 ทำที่ต่อความตายแบบสสารนิยม

2.2.1. องค์ประกอบของชีวิต

ทาเลส (Thales, 600 B.C.) กล่าวว่าทุกสิ่ง กำเนิดมาจากสิ่งเดียว (All things are one.) และน้ำคือองค์ประกอบสำคัญในการดำรงชีวิตเนื่องจากมีอยู่ทุกหนทุกแห่งในโลก น้ำคือความเป็นจริงสุดท้ายที่เป็นนิรันดร์ (Ultimate Reality) มนุษย์เมื่อตายลงวิญญาณก็จะกลายเป็น้ำ¹⁷ คำกล่าวเช่นนี้จุดประกายความคิดนักปรัชญาโบราณให้แสวงหาคำตอบเกี่ยวกับความจริงอันสูงสุด สาเหตุมาจากนักปรัชญาเหล่านั้นมองเห็นโลก ชีวิตและจักรวาลตลอดถึงสรรพสิ่งเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่คงที่ถาวร ความตายของมนุษย์เป็นแรงบันดาลใจอย่างหนึ่งที่นักปราชญ์เหล่านั้นสนใจไม่น้อยไปกว่าโลกและจักรวาล แม้บางท่านจะมีได้อธิบายความหมายของความตายโดยตรง แต่ก็กล่าวว่าสสารที่ตนเองถือเป็ความจริงนิรันดร์ที่ก่อกำเนิดหรือเป็นต้นตอของจักรวาลนั้นเป็สิ่งสุดท้ายที่เมื่อมนุษย์ตายลงไปแล้วจะกลับคืนไปสู่สิ่งนั้นหรือวัฏธรรมนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นเอ็มพิโดคลีส (Empedocles; 495-435 B.C.) หรือเฮราคลิตุส (Heraclitus; 533-475 B.C.) ต่างก็มีคำตอบว่าสสารที่ตนเองค้นพบและยอมรับเป็นปลายทางสุดท้ายของความตาย ฉะนั้นสสารหน่วยที่ย่อยหรือแบ่งต่อไปไม่ได้อีกเท่านั้นเป็ความจริง และเมื่อเดโมคริตุส (Democritus; 460-370 B.C.) กล่าวถึงอะตอมหรือปรมาณูว่าเป็นหน่วยที่แบ่งแยกย่อยต่อไปไม่ได้อีก เป็อะตอมอมตะ การเคลื่อนที่ของอะตอม การรวมตัวและการแยกตัวของอะตอมเท่านั้นที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆ บนโลกใบนี้ ฉะนั้นโลกใบนี้ก็เป็นเพียงสิ่งสมมุติ ไม่มีอะไรเป็ความจริงที่ถาวร สิ่งที่มนุษย์เห็นเป็สิ่งต่างๆ ก็ด้วยการสมมุติเรียกชื่อกันเท่านั้น การไม่ยึดติดกับสิ่งที่เป็ปรากฏการณ์คือความพอดีของชีวิต มนุษย์ขณะมีชีวิตอยู่ควรกระทำสิ่งที่จะทำให้เกิดความสุขมากที่สุด¹⁸

อริสโตเติล (Aristotle, 384-322 B.C.) เมื่อครั้งเพลโตยังมีชีวิตอยู่จะยอมรับว่าวิญญาณของมนุษย์เป็นอมตะ ไม่แตกสลายไปพร้อมร่างกาย แต่ภายหลังได้พัฒนาปรัชญาของตนเองเป็นระบบ

¹⁷ Choron, Jacque. *Death and Western Thought* (New York : Collin Books, 1973), p.36.

("For it is death to souls to become water, death to water to become earth, But water comes from earth; and from water, Soul.")

¹⁸ Ibid, p.41

แล้วเห็นความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์มีเหตุผล ซึ่งสัตว์ไม่มี” และเห็นว่า เหตุผลเกิดขึ้นจากประสบการณ์นอกตัวมนุษย์¹⁹ แม้อริสโตเติลจะไม่ได้ยืนยันสสารตัวใดตัวหนึ่ง แต่การบอกว่าเหตุผลเกิดจากประสบการณ์ของมนุษย์ก็ยืนยันว่า ความเป็นจริงที่มนุษย์ต้องการคำตอบก็คือสสารหรือวัตถุที่ประจักษ์ได้ด้วยประสาทสัมผัสของมนุษย์เอง ยิ่งกว่านั้นอริสโตเติลยังใช้ตรรกะแบบอุปนัย (Inductive) อ้างถึงสิ่งเฉพาะหน่วย (Particular) ช่วยนำพาให้มนุษย์คิดถึงสิ่งสากล (Universal) เช่นการกล่าวว่า เพราะมนุษย์เห็นคนแต่ละคนตายลงไม่เคยยกเว้นแม้แต่คนเดียวจึงสรุปว่า เพราะฉะนั้นมนุษย์ทุกคนต้องตาย

อย่างไรก็ตามวิธีการที่เรียกว่า การค้นหาคำตอบทางอภิปรัชญาเกี่ยวกับจักรวาลและมนุษย์จากองค์ประกอบที่เป็นอมตะเช่นนี้ก็เป็นหนทางหนึ่งที่เราจะได้เข้าใจมนุษย์และจักรวาลได้ถ่องแท้ยิ่งขึ้น

สสารนิยมนอมรับว่า ชีวิตมนุษย์เกิดจากหน่วยที่เล็กที่สุดเป็นสสารเรียกว่าอะตอมหรือปรมาณูที่รวมตัวกันเป็นกายและจิต

2.2.2. ธรรมชาติของชีวิต

ธรรมชาติของชีวิตที่เคลื่อนไหวเติบโต มีพัฒนาการและการสร้างสรรค์ตลอดเวลา นั้น แล้วที่สุดก็เคลื่อนตัวไปสู่ความเสื่อม ความชรา และตายไปในที่สุด สสารนิยมมองว่าเป็นการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปอย่างกระบวนการที่เรียกว่า จักรกล (Mechanical) มิได้มีเป้าหมายอันใดที่แน่นอน หมายความว่า การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกนั้น มิได้เป็นไปเพื่อสู่จุดหมายอะไรแต่เป็นไปอย่างจักรกล กล่าวคือ ถ้าสิ่งหนึ่งเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงไปก็เพราะมีสิ่งภายนอกตัวมันมา “ผลัก” ให้มันเป็นไปเช่นนั้น และจำเป็นต้องเป็นเช่นนั้นจะเป็นอื่นไม่ได้ โลกหรือจักรวาลก็เหมือนกับเครื่องจักร โรงใหญ่เคลื่อนไหวดำเนินไปอย่างเป็นระเบียบ ทุกสิ่งต้องเป็นไปอย่างที่มีมันจะต้องเป็น ไม่มีความบังเอิญ ถ้าไม่ดำเนินไปอย่างที่เราคาดหวัง มิได้หมายความว่า มันมิได้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ แต่อาจมีเงื่อนไขใหม่เกิดขึ้น²⁰

¹⁹ Ibid, p.54. (Reason comes to man “from the outside” it is the divine element in man, and it alone does not perish in death.)

²⁰ วิทย์ วิศทเวทย์. ปรัชญาทั่วไป พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2533), หน้า 43.

ไม่มีอะไรที่เกิดขึ้นลอยๆ โดยไม่มีสาเหตุมาผลักดัน ไม่มีอะไรเกิดขึ้นโดยบังเอิญ ทุกอย่างดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว ไม่มีอะไรพ้นไปจากกฎเกณฑ์นี้ได้ เมื่อมีเกิดก็ต้องมีตาย วิทยาศาสตร์ช่วยให้เรารู้กฎเกณฑ์นี้ การรู้กฎเกณฑ์สามารถทำให้เราอธิบายได้ว่า การที่สิ่งๆ หนึ่งมีลักษณะเช่นนี้เพราะก่อนหน้านี้มีบางอย่างเกิดขึ้นกับมัน ถ้าเรารู้จักกฎเกณฑ์ทั้งหมดปรากฏการณ์ในอนาคตก็จะไม่ใช่ของใหม่สำหรับเรา แต่จะเป็นภาพที่เรามองเห็นได้ในปัจจุบัน

สสารนิยมยอมรับว่า ธรรมชาติของชีวิตเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปอย่างจักรกลซึ่งมิได้มีจุดหมาย แต่ดำเนินไปตามเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ในตัวมันเอง

2.2.3 สวรรค์ที่แท้จริงของชีวิต

สืบเนื่องจากคำตอบหรือแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิตตามทัศนะของสสารนิยมเป็นไปอย่างจักรกล กระนั้นก็ตามมนุษย์ก็ยังถือว่าเป็นผู้ที่มีศักยภาพสูงกว่าสรรพสิ่งทั้งหลาย แม้จะมีองค์ประกอบและธรรมชาติที่ไม่แตกต่างกันนัก แต่มนุษย์สามารถคิด รับรู้ จินตนาการ มีองค์กร มีรัฐ รู้จักศีลธรรมและศาสนา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กล่าวคือมนุษย์ต้องมีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน มีความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง หากว่ามนุษย์เกิดมาด้วยระบบแห่งกลไกแล้วก็ตายไปในที่สุด คุณค่าของมนุษย์ตามแนวคิดของสสารนิยมคืออะไร

อริสโตเติล ไม่เห็นด้วยกับความคิดของเพลโตที่ว่า ปรากฏการณ์เป็นภาพจำลองของโลกที่แท้จริงและว่าแบบ (Form) หรือสถานะที่แท้จริงนั้นเป็นอิสระจากสสาร (Matter) อริสโตเติลเห็นว่าโลกของแบบและโลกของสสารมีอยู่ด้วยกัน ในสิ่งเดียวกันแยกออกจากกันไม่ได้ แบบที่ถือว่าเป็นสากลนั้น ที่จริงมีอยู่ในสสารเท่านั้น สถานะแท้จริงของสิ่งใดจะต้องมีอยู่ในสิ่งนั้นเสมอ สถานะที่แท้จริงหรือสถานะที่เป็นอุดมคติ เป็นตัวที่แสดงธรรมชาติและคุณลักษณะของสิ่งนั้น อริสโตเติลเห็นว่าไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือจักรวาลจะต้องมีจุดหมาย (teleology) หรือพระเจ้าเป็นเจ้า (God) ฉะนั้นอริสโตเติล จึงเห็นว่าโลกที่แท้จริงคือโลกแห่งปรากฏการณ์หรือโลกแห่งวัตถุที่มนุษย์สัมผัสรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส (Sensory World) สำหรับอริสโตเติล ชีวิตเป็นอมตะก็ต่อเมื่อยอมรับธรรมชาติแห่งความเป็นจริง ด้วยเหตุผลเป็นอมตะจะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นปกติวิสัย²¹

²¹ Choron, Jacque. *Death and Western thought* (New York : Collin Books, 1973), p.55.

นักปรัชญาโบราณที่น่าสนใจอีกผู้หนึ่งคือกลุ่มทางเอพิคิวรัส (Epicurus, 341-270 B.C.) ซึ่งยอมรับแนวคิดเกี่ยวกับสสารนิยมของเดโมคริตุสที่กล่าวว่าโลกประกอบขึ้นจากส่วนที่เล็กที่สุดซึ่งแบ่งแยกต่อไปไม่ได้อีก เรียกว่าอะตอม (Atom) เป็นอมตะ ไม่มีรูปร่าง ขนาด และน้ำหนัก เมื่อรวมตัวแล้วก่อเกิดเป็นรูปร่างและสลายไปในที่สุด พวกเอพิคิวรัสปฏิเสธการสิ้นสุดของชีวิตที่ความตาย โดยกล่าวว่า มนุษย์ไม่สามารถพิสูจน์อะไรเกี่ยวกับโลก และต้องคาดว่าตัวเองเกิดจากวิญญาณที่ประกอบขึ้นด้วยปรมาณูและกระจัดกระจายไปเมื่อตาย สมมุติฐานคือ สถานการณ์ที่มนุษย์แต่ละคนต้องตายเพราะเราเห็นจากประสบการณ์ของตัวเอง ดังนั้นเราจึงไม่ต้องกลัวความตาย เพราะเมื่อตายไปแล้วเราก็ไม่รู้สึกละไรอีก²²

ไม่จำเป็นต้องคิดถึงชีวิตในอนาคตเพราะทำให้เราพ้นจากความกลัวตาย และความกลัวในโลกหน้า ความตายไม่ใช่สิ่งชั่วร้าย เพราะเมื่อใดที่มีความตาย เมื่อนั้นไม่มีเรา เมื่อใดมีเรา เมื่อนั้นไม่มีความตาย เมื่อความตายมาถึงเราไม่รู้ตัว ความตายก็คือ อดทนของความรู้สึกและสำนึกเมื่อเป็นเช่นนี้ไม่มีเหตุผลอะไร ที่เราจะตั้งกังวลในสิ่งที่เรารู้ว่าเมื่อมาถึงเรา เราจะไม่รู้สึกละ มนุษย์ควรมีอิสรภาพจากความกลัวตายและกลัวเทพเจ้า มนุษย์มีหน้าที่อย่างเดียวกันคือ ใช้ชีวิตให้มีความสุขที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในช่วงเวลาอันสั้นที่อยู่ในโลก ความพึงพอใจเป็นจุดหมายเป็นความดี ความเจ็บปวด ความชั่ว คีลธรรมหมายถึงกิจกรรมที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ คุณธรรมไม่มีค่าในตัวเองแต่มีคุณค่าเพราะทำให้เกิดความพึงพอใจที่ยั่งยืนไปชั่วชีวิต เป็นชีวิตที่มีความสุขแต่จะต้องไม่ปล่อยให้ตัวเองเป็นทาสความพึงพอใจ หรือความปรารถนาบางอย่าง เราต้องเอาชนะความกระหายและความอยากของเรา²³ เหตุผลจะเข้าควบคุมความอยาก ความกระหาย ไม่ปล่อยร่างกายให้เหนือเหตุผล เหตุผลดังกล่าวจะต้องรู้ด้วยประสบการณ์

เบคอน (Bacon, 1561-1626) ยอมรับหลักการของเดโมคริตุสว่าสิ่งเป็นจริงคือสสารหรือวัตถุ เท่านั้นเพราะส่วนที่สัมผัสได้ของมนุษย์เป็นสสาร ส่วนที่สัมผัสไม่ได้คำตอบอยู่ที่ฝ่ายศาสนาปรัชญาให้คำตอบไม่ได้ อีกทั้งยอมรับวิธีอุปนัย (Induction) เป็นวิธีสืบค้นหาความจริงเพื่อการพิสูจน์ความเชื่อ หรือความจริงบางอย่าง โดยอ้างประสบการณ์เฉพาะหน่วย (Particular) สนับสนุนความจริงทั่วไป หรือความจริงสากล (Universal) เบคอน เน้นประสบการณ์ก่อให้เกิดความรู้ทั้งหมด

²² Ibid, p.59. (We need not fear God. Death means absence of sensation.)

²³ ศเดช ดับเบิลยู ที. ปรัชญากรีก แปลโดยปรีชา ช้างขวัญยืน, (กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514), หน้า 198-199.

เช่นเดียวกับ ฮอบส์ (Hobbes, 1588-1679) เชื่อว่าโลกและชีวิตเป็นกระบวนการเคลื่อนไหวแบบกลไก จักรวาลเป็นเครื่องจักร ใหญ่ ประกอบด้วยสสารและพลังงาน ไม่มีวัตถุประสงค์และจุดจบ จิตเป็นผลจากพลังธรรมชาติ จิตคือร่างกายที่เคลื่อนไหว ไม่มีจริง เป็นพลังกายภาพเท่านั้น พระเจ้าไม่ได้สร้างโลก ไม่ได้ควบคุมบงการและคุ้มครองรักษาโลกแต่อย่างใด ความรู้ที่เชื่อถือได้คือความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ (Posteriori)

สสารนิยมยืนยันว่า ชีวิตเป็นสิ่งสมมุติเกิดจากการเกิดดับของสสารไม่มีจุดประสงค์ ดังนั้นคุณค่าของชีวิตมนุษย์จึงเป็นอัตวิสัย (Subjective) ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของเราให้มากที่สุด ด้วยการใช้ชีวิตให้มีความสุขมากที่สุด

2.2.4 มนุษย์และระบบจักรกล

จากแนวคิดที่เริ่มต้นด้วยองค์ประกอบอันเป็นสสาร แม้กระทั่งจิตของมนุษย์ก็เป็นเพียงแรงทางฟิสิกส์และเคมี ที่สลับซับซ้อนละเอียดอ่อนซึ่งไม่ต่างอะไรกับร่างกาย และส่วนประกอบอื่นๆ ที่สัมผัสได้ การเกิดขึ้นของมนุษย์ไม่ต่างจากก้อนหิน คือเกิดจากแรง “ผลักดัน” ภายนอก ภายใต้กฎเกณฑ์ระเบียบ แบบแผน เช่น กลไกเครื่องยนต์จึงทำหน้าที่เคลื่อนไหวไป การกล่าวเช่นนั้นก็เท่ากับว่ามนุษย์ไม่มีอิสระในตนเอง ไม่ต่างจากวัตถุอื่นๆ หรือคอมพิวเตอร์หนึ่งเครื่อง ความรัก โกรธ หลงของมนุษย์เป็นเพียงแรงกระตุ้นที่เกิดจากสิ่งภายนอก มนุษย์ไม่มีเจตนาเจตนารมณ์ของตนเอง ทั้งนี้เพราะสสารนิยมเห็นว่าเมื่อธรรมชาติแท้จริงของมนุษย์มีเพียงสสาร หรือร่างกายเท่านั้น ตลอดถึงระบบประสาทและมันสมอง มนุษย์จึงเปรียบเสมือนหุ่นยนต์ที่เคลื่อนไหวได้ ดูจากคำกล่าวของฮ็อบส์ดังต่อไปนี้คือ

“เมื่อชีวิตเป็นเพียงการเคลื่อนไหวของมือเท้าและอวัยวะอื่นๆ ทำไมเราจึงไม่ยอมรับว่าหุ่นยนต์ทั้งหลายที่เคลื่อนไหวตัวมันเองโดยล้อและสปริงก็มีชีวิตเหมือนกัน หัวใจคืออะไรถ้าไม่ใช่สปริง ระบบประสาทก็คือระบบของสปริง ข้อต่อต่างๆ ก็คือลูกล้อที่ทำให้ร่างกายเคลื่อนไหว”²⁴

²⁴ วิทย์ วิศทเวทย์. ปรัชญาทั่วไป พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2533), หน้า 68.

กล่าวโดยสรุป มนุษย์มิได้ต่างจากวัตถุสสารอื่น แต่ที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากวัตถุสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ก็เพราะความสามารถใช้เหตุผล ให้ประจักษ์ด้วยการพิสูจน์เปรียบได้กับหุ่นยนต์ที่สามารถทำงานตัวเองได้

5. ความหมายของความตาย

บทสรุปจากองค์ประกอบของชีวิตตามแบบสสารนิยมเป็นลำดับมานั้น มนุษย์มีสสารเป็นส่วนประกอบสำคัญของร่างกายและวิญญาณ ซึ่งไม่แตกต่างไปจากวัตถุอื่น มีธรรมชาติที่เคลื่อนไหวได้เพราะสมอง คุณค่าของมนุษย์อยู่ที่การใช้สมองมีความคิด ปัญญา ให้ประจักษ์ด้วยข้อเท็จจริง

เมื่อเป็นเช่นนี้ ความหมายของความตายแบบสสารนิยมก็เป็นเพียงการสิ้นสุดการทำงานของร่างกายและอวัยวะ ชีวิตของมนุษย์สิ้นสุดเพียงเท่านั้น ความหมายของความตายจึงไม่มีความหมายในตัวเองเป็นเพียงปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของธรรมชาติ

สสารนิยมเชื่อว่า โลกแห่งปรากฏการณ์ (Apperiance) เท่านั้นที่จริง ความตายมีความหมายเพียงความว่างเปล่าจากการรับรู้ ขณะที่ชีวิตอยู่มนุษย์จะต้องหลอความตายให้ยาวนานมากที่สุด

สรุปความหมายของความตายตามแบบสสารนิยม

1. ความตายคือการสิ้นสุดกระบวนการต่างๆ ของชีวิต
2. ไม่มีความหมายใดๆ ที่จะต้องวิเคราะห์หลังจากตายไปแล้ว

2.2.6 ท่าทีต่อความตายแบบสสารนิยม

การอธิบายความของความตายแบบสสารนิยมชี้ให้เห็นว่าสสารนิยมไม่ยอมรับความมีอยู่ของโลกหน้า และสาร์ตตะของชีวิตภายหลังความตาย ยอมรับเฉพาะความมีอยู่ของสสารวัตถุที่สามารถประจักษ์ได้เท่านั้น ความหมายของความตายไม่มีตัวตนเป็นเพียงธรรมชาติที่ต้องเป็นไป สาร์ตตะของชีวิตอยู่ที่ปัจจุบันที่เดินตามกลไกทางวัตถุที่สามารถพิสูจน์ได้ มนุษย์เมื่อพบความเป็นจริงที่แน่นอนตามแนวคิดแบบสสารนิยม มนุษย์ควรมีท่าทีต่อความรู้ในความหมายเช่นนี้อย่างไร

ความพยายามพิสูจน์ให้ประจักษ์ว่าโลกแห่งความจริงคือโลกแห่งปรากฏการณ์ความตายคือการสิ้นสุดของโลกแห่งปรากฏการณ์ ซึ่งทำให้บทบาทของชีวิตยุติลงเท่านั้น ความตายคือความว่าง

เปล่าของชีวิตที่ดำรงอยู่เท่านั้น เมื่อเป็นดังนี้บุคคลที่ยอมรับแนวความคิดแบบสสารนิยมควรมีท่าทีต่อความหมายของความตายแบบสสารนิยมอย่างไร

1. ชีวิตของมนุษย์มีสาระมาจากธรรมชาติ ความหมายของความตายแบบสสารนิยมทำให้เห็นว่าทุกสิ่งในธรรมชาติมีจุดจบ มีหน้าที่ ไม่มีสิ่งใดไร้จุดหมาย ธรรมชาติของความเป็นจริงย่อมก่อให้เกิดความพยายามทุกวิถีทางที่จะบรรลุสิ่งที่ดีที่สุดในที่สุด และท้ายที่สุดคือการเคลื่อนไหวไปสู่สถานะของสสาร

2. อิศราภาพของมนุษย์ อิศราภาพของมนุษย์คืออิสระจากความกลัวตายและกลัวเทพเจ้า มนุษย์มีหน้าที่อย่างเดียวกันคือ ใช้ชีวิตให้มีความสุขที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในช่วงเวลาอันสั้นที่อยู่ในโลก²⁵ จุดหมายที่ทุกคนปรารถนาก็คือความสุข ตรงกันข้ามสิ่งใดหรือการกระทำใดเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ การกระทำนั้นก็ผิด “ความสุข” นี้ จอห์น สจวต มิลล์ กล่าวว่ามิใช่หมายถึงความสุขส่วนตัว หากได้แก่ความสุขส่วนรวม(the greatest happiness of the greatest number)

3. คุณค่าของมนุษย์ การยอมรับเหตุผลและแบบแผนการดำเนินชีวิตทำให้เห็นว่า มนุษย์จะต้องอยู่ร่วมกันด้วยอาศัยกฎและกติกาแบบแผนการดำเนินชีวิตเพื่อบรรลุตามเหตุผล ความหมายแห่งการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์คือ การแสวงหาความจริงและมนุษย์สามารถตัดสินคุณค่าของคนได้ด้วยเหตุผลคือปัญญา²⁶ เหตุผลคือข้อประจักษ์ที่ทำให้ชีวิตดำเนินสู่จุดหมายปลายทางที่กำหนดและเหตุผลเท่านั้นเป็นมาตรฐานของความจริง คุณธรรมจึงหมายถึงชีวิตที่ดำเนินตามเหตุผล ปัจเจกชนไม่อาจทำตามใจตนเอง คนฉลาดย่อมปล่อยชีวิตของเขาให้ตกอยู่ใต้ชีวิตของจักรวาลอย่างมีสำนึกและรับรู้ว่าตัวเองเป็นเพียงฟันเฟืองอันหนึ่งในเครื่องจักรใหญ่

สรุปท่าทีต่อความตายแบบสสารนิยม ความหมายของชีวิตอยู่ในปัจจุบัน ทุกสิ่งมีจุดจบมีหน้าที่ เคลื่อนตัวไปสู่สสารอันเป็นธรรมชาติดั้งเดิม อิศราภาพต้องปราศจากความกลัวตาย หน้าที่ของมนุษย์คือความสุขขณะมีชีวิตอยู่ซึ่งต้องนำความสุขมาสู่ส่วนรวม คุณธรรมก็คือชีวิตที่ดำเนินตามเหตุผล เมื่อความสุขคือการดำเนินชีวิตในขณะนี้ความหมายของความตายก็คือความว่างเปล่าจากการรับรู้ใดๆ ดังนั้นตัวคนที่แท้จริงของมนุษย์ก็คือปัญญาคิดหาเหตุผลโดยตระหนักในภาระหน้าที่ที่ตนเองมีต่อโลก

²⁵ สเตซ ดับเบิลยู ที. ปรัชญากรีก แปลโดย ปรีชา ช้างขวัญยืน (กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514), หน้า 199.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 194.

บทสรุป

ความหมายและท่าทีต่อความตายในโลกตะวันตก

จิตนิยมโดยทั่วไปเชื่อว่ามนุษย์มีองค์ประกอบ 2 อย่างคือ จิตกับกาย และเชื่อว่าจิตสำคัญกว่า เพราะเป็นตัวตนที่แท้จริงของคนเรา ร่างกายนั้นมีการเปลี่ยนแปลง มีเกิดมีดับ ส่วนจิตหรือวิญญาณ นั้นเป็นอมตะ ธรรมชาติของชีวิต มีจิตเป็นผู้นำที่มีอำนาจสูงสุด เรียกว่าเหตุผลซึ่งไม่มีในสัตว์และสิ่ง ไร้ชีวิต มนุษย์จึงต้องบำรุงปัญญาให้งอกงาม ด้วยการไม่ทำให้ตกต่ำไปตามประสาทรบุรี เพื่อการ กลับไปสู่ภูมิภานาคั้งเดิม วิธีการที่จะทำให้มนุษย์เข้าถึงธรรมชาติแท้จริงซึ่งเป็นสารัตถะของชีวิต คือ ศึกษาให้รู้สัจธรรมด้วยปัญญابริสุทธิเท่านั้น แม้ว่ามนุษย์จะต้องตายแต่วิญญาณก็ยังคงรักษาความ บริสุทธิที่สมบูรณ์ไว้ได้

ดังนั้นชีวิตที่แท้คือการเตรียมตัวไปสู่โลกหน้า ซึ่งพระเจ้าจะไถ่บาปของเราให้มีชีวิตที่ บริสุทธิ จิตนิยมเชื่อว่า ความตายแสดงให้เห็นว่าโลกแห่งปรากฏการณ์ (Appearance) ไม่มีแก่นสาร เพราะไม่พ้นไปจากความตาย ความตายมีความหมายเพื่อยืนยันความมีอยู่ของโลกลหน้าและชีวิต อมตะ ความหมายของความตายคือ

1. การที่วิญญาณหรือจิต (Soul หรือ Mind) ของมนุษย์ได้หลุดพ้นจากเครื่องพันธนาการคือ ร่างกาย
2. ความตายคือการเปลี่ยนแปลงจากสภาวะหนึ่งไปสู่อีกสภาวะหนึ่งของจิตวิญญาณ

ท่าทีต่อความตายแบบจิตนิยม ทำให้เห็นว่าชีวิตมนุษย์มาจากแบบ สารัตถะหรือธรรมชาติ มาก่อน มีวิญญาณที่บริสุทธิ์ แต่ถูกคุมขังไว้ด้วยร่างกายเพราะกระทำผิด ต่อเมื่อรับสารภาพผิดด้วย การดำเนินชีวิตตามแบบแผน ระเบียบอันดีงามแล้วภายหลังความตายของมนุษย์พระเจ้าจะเป็นผู้ไถ่ บาปสำหรับผู้ที่ทำความดีเป็นที่พอพระทัยของพระเจ้าเป็นเจ้า และนั่นคืออิสรภาพของมนุษย์ ดัง นั้นชีวิตที่ยังดำเนินอยู่จึงหมายถึงการเตรียมตัวสำหรับโลกหน้า ด้วยการสร้างคุณค่าของชีวิตตาม แบบแผนที่ได้กำหนดไว้แล้วของสังคมและอุดมคติ

สสารนิยมยอมรับว่า ชีวิตมนุษย์เกิดจากหน่วยที่เล็กที่สุดเป็นสสารเรียกว่าอะตอมหรือ ปริมาณที่รวมตัวกันเป็นกายและจิต ธรรมชาติของชีวิตเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปอย่างจักรกล มิได้ มีจุดหมาย ดำเนินไปตามเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ในตัวเอง มนุษย์มิได้ต่างจากวัตถุสสารอื่น แต่ที่

ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากวัตถุสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ก็เพราะความสามารถใช้เหตุผล ด้วยการพิสูจน์เปรียบ
ได้กับหุ่นยนต์ที่สามารถสั่งงานตัวเองได้

สสารนิยมเชื่อว่า โลกแห่งปรากฏการณ์ (Appearance) เท่านั้นที่จริง ความตายมีความหมาย
เพียงความว่างเปล่าจากการรับรู้ ขณะที่ชีวิตอยู่มนุษย์จะต้องชลอความตายให้ยาวนานมากที่สุด
ความหมายของความตายตามแบบสสารนิยม คือ

1. ความตายคือการสิ้นสุดกระบวนการต่างๆ ของชีวิต
2. ไม่มีความหมายใดๆ ที่จะต้องวิเคราะห์หลังจากตายไปแล้ว

ท่าทีต่อความตายแบบสสารนิยมทำให้เห็นว่า ชีวิตมนุษย์มาจากสารัตถะหรือธรรมชาติคือ
สสาร มนุษย์ไม่ต้องกังวลต่อความกลัวตาย เพราะความตายคือมนุษย์ไม่มีความรู้สึกสุข ทุกข์หรือ
เจ็บปวดใดๆ มนุษย์จึงมีอิสระเต็มที่ที่จะทำอะไรก็ได้ที่จะก่อให้เกิดความสุขแก่ตน โดยคุณค่าของ
มนุษย์อยู่ที่การรู้จักใช้เหตุผล ถ้าพิสูจน์ได้ว่าเป็นจริงและมีประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด นั่นคือคุณ
ค่าสูงสุดตามแนวคิดแบบสสารนิยม